

Schakelen tussen systemen: de weg vinden naar hoger onderwijs in Nederland

Korte evaluatie van het schakeljaar van De Haagse Hogeschool

Karijn Nijhoff, senior onderzoeker Lectoraat Duurzame Talentontwikkeling; Lectoraat Grootstedelijke Ontwikkeling

Inhoud

Inleiding.....	3
Inburgering Nederland.....	3
Schakeljaren in Nederland	5
Blik op Werk evaluatie schakeljaar De Haagse Hogeschool	9
Kwalitatieve informatie over schakeljaren	10
In gesprek met het HHs schakeljaar Hoger Onderwijs	11
Toelating	11
Programma	12
Inbedding en regelgeving.....	13
Studenten aan het woord (<i>juni 2019</i>).....	14
Regelgeving	14
Inhoud	15
Conclusies en aanbevelingen.....	17
Gebruikte literatuur	19

Een onderzoek uitgevoerd met steun van Erasmus+ Grant Agreement nummer – 2018 – 1 -IT02-KA204-048329

"The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein."

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Inleiding

Tussen 1 november 2018 en 1 april 2020 was De Haagse Hogeschool partner bij het project 'European Manifesto for Inclusive Learning' (Erasmus+ Grant Agreement Number - 2018-1-IT02-KA204-048329). Het project had als doel *good practices* op het gebied van onderwijs aan volwassen vluchtelingen te verzamelen. Een van de eerste stappen in het Nederlandse deel van het project was een inventarisatie van taal- en inburgeringsscholen in Den Haag, verricht door Chantelle Jeandor voor haar afstudeertraject. Uit die inventarisatie en analyse bleek dat het aanbod versnipperd en onoverzichtelijk was. Er bestaan veel taal- en inburgeringscursussen voor statushouders en voor iemand die nieuw in Nederland is en de taal moet leren, is dat lastig te doorgronden. Dit blijkt ook uit ander onderzoek (Antenbrink et al., 2017; Engbersen et al., 2015; Kahmann et al., 2018). Een tweede stap was om met een van de aanbieders die op de site van Blik op Werk staat, het schakeljaar van de Haagse Hogeschool, over het programma te praten. Het vervolg van het onderzoek heeft zich vooral op andere vormen van (informeel) onderwijs aan volwassen vluchtelingen gericht. De resultaten kunnen via de auteur (via k.g.nijhoff@hhs.nl) worden opgevraagd en zijn te vinden op de website:

<https://www.dehaagsehogeschool.nl/onderzoek/lectoraten/details/duurzame-talentontwikkeling#publicaties>

De resultaten over het deelonderzoek naar het schakeljaar zijn in dit rapport weergegeven. Eerst wordt ingegaan op het inburgeringsbeleid in Nederland, gevolgd door een korte beschrijving van schakeljaren in Nederland. Voordat de resultaten die uit de gesprekken met betrokkenen van het Haagse schakeljaar worden weergegeven, is eerst gekeken naar andere kwalitatieve informatie over schakeljaren.

De conclusies zijn direct verbonden aan aanbevelingen, waarbij het belangrijk is te beseffen dat deze evaluatie een klein onderdeel van een groter onderzoek was. Er is gesproken met een klein aantal (niet willekeurig geselecteerde) respondenten en de evaluatie is vooral een stap naar de belangrijkste aanbeveling voor grondiger, breder opgezet evaluatieonderzoek naar schakeljaren voor het hbo/wo.

Inburgering Nederland

Sinds 1998 kent Nederland een inburgeringsprogramma voor nieuwkomers. De wetgeving is een aantal keer aangepast en zal in 2021 een vierde verandering meemaken. In de inburgering heeft taal altijd een centrale rol gespeeld. Tot 1988 was er geen verplichte toets, na de veranderingen in de wet in 2007 (Wi2007) werd deze wel ingesteld. De inburgeraar werd ook zelf verantwoordelijk voor het traject, waar tussen 1998 en 2007 de gemeente een aanbod moest verzorgen. Vrijwel direct na de wetwijziging werd duidelijk dat het traject te ingewikkeld was geworden en kregen de gemeenten weer meer invloed (Deltaplan 2007). In 2013 is die invloed weer uit de wet geschreven, bij de invoering van Wi2013.

Bij Wi2013 is de inburgeraar verantwoordelijk gesteld voor zijn of haar inburgeringstraject. De inburgeraar moet een voor hem of haar geschikte cursus zoeken om het traject na drie jaar te kunnen afronden. De taal- en inburgeringsscholen moeten de inburgeraar binnen die drie jaar opleiden tot een taalniveau A2, zij moeten een cursus Kennis Nederlandse Maatschappij (KNM) en een traject Oriëntatie Nederlandse Arbeidsmarkt (ONA) verzorgen.

Met de invoering van de nieuwe wet en bij de toestroom van grotere aantallen vluchtelingen tussen 2014 en 2017 (Figuur 1), nam ook het aantal taalscholen toe. Alleen al in Den Haag staan 38 dienstverleners geregistreerd bij Blik op Werk: een deel daarvan richt zich niet op de inburgering of op taal: het geeft een indicatie van de markt van voorzieningen waarin de inburgeraar een cursus moet zoeken¹.

Figuur 1: Asielaanvragen in Nederland 1990-2017

Bron: VluchtelingenWerk, 2018, p. 7.

¹ <https://www.blikopwerk.nl/zoeken?zoekterm=den+haag&type=> (28/01/20). Blik op Werk is niet alleen de portal voor inburgeringstrajecten maar ook voor andere voorzieningen gericht op arbeidsmarktparticipatie.

De inburgeraar is verantwoordelijk voor het inburgeringstraject, de gemeente is nog wel verantwoordelijk voor het participatietraject. Bij de gemeente ligt daarmee de taak om te kijken wat het beste bij de inburgeraar en bij de (lokale) arbeidsmarkt past. Als er op de arbeidsmarkt een grote vraag naar (laagopgeleide) mensen in de dienstensector is, dan zal dat bij de gemeente een rol spelen. De gemeente beslist daarmee of iemand in aanmerking komt voor een opleidingstraject.

De kritiek op het huidige inburgeringsbeleid (zie inleiding) heeft tot plannen voor nieuwe inburgeringswetgeving in 2021 geleid. In de nieuwe wetgeving gaat meer verantwoordelijkheid naar de gemeente. Ook komt er meer ruimte voor maatwerk. In het inburgeringsplan zijn drie trajecten benoemd: de reguliere route, de onderwijsroute of de Z-route. Bij de reguliere route wordt Nederlands op B1 niveau aangeboden. Als blijkt dat dit te hoog gegrepen is, kan als alternatief een examen op A2 niveau worden gedaan. De onderwijsroute wordt gevold door inburgeraars die willen/mogen instromen op MBO2-niveau of hoger. Het is een schakelroute om de niveaus en de taalachterstand te overbruggen. De Z-route is een alternatief voor mensen voor wie het A2 niveau waarschijnlijk te hoog gegrepen zal zijn.

In het huidige beleid zijn de werelden van inburgering en participatie gescheiden. Die scheiding zal minder scherp kunnen worden als er meer regie bij de gemeente komt. Dan is er mogelijk ook meer ruimte om talentvolle statushouders naar een (vervolg) studie te begeleiden. Het schakeljaar voor hbo/wo, zoals deze bestaat aan De Haagse Hogeschool, maar ook bij andere instellingen voor hoger onderwijs, legt die verbinding.

Schakeljaren in Nederland

“Een schakeljaar is een voorbereiding voor studenten met een buitenlandse vooropleiding op een studie in Nederland. In een schakeljaar leren de deelnemers de Nederlandse taal, werken zij aan deficiënties, ontwikkelen zij studievaardigheden die passen bij de Nederlandse onderwijscultuur. Het schakeljaar bereidt buitenlandse studenten voor op een studie in Nederland en zorgt voor een goede aansluiting op de toelatingseisen van de gekozen opleiding.”²

De Nederlandse schakeljaren variëren van inhoud en opzet. Ook zijn de ingangseisen en kosten niet standaard. Het UAF heeft de schakeljaren in 2016 in kaart gebracht. Per onderwijsinstelling zijn de ingangseisen verschillend. Zo vragen de meeste instellingen een Nederlandse taalkennis op A2 niveau maar sommige opleiding hebben geen ingangseis, anderen stellen het beginniveau op B1. Een aantal opleidingen verwacht ook een startniveau in het Engels. Een aantal opleidingen vraagt om een diploma op niveau havo/mbo-4, maar de meesten beoordelen de studenten ook aan de hand van een intake toets. Alle schakeljaren hebben een fulltime belasting en leiden op tot minimaal mbo. Het collegegeld is sterk verschillend: van kosteloos tot 5000 euro. Deze gegevens zijn in 2016 gepubliceerd en kunnen verouderd zijn.

² <https://www.eur.nl/sites/corporate/files/2019-08/uaf-rapport-vluchtelingen-in-het-hoger-onderwijs.pdf>, p.3 (04/02/20)

Tabel 1: Overzicht Schakeljaren in 2015³

Schakeljaar	Instroomeisen	Instroom momenten	Intake	Uren p/w	Einddoel	Kosten
Hogeschool van Amsterdam	<ul style="list-style-type: none"> Nederlandstalige studiewens aan HvA Buitenlands diploma op havo-/mbo4 Geldig verblijf Voldoende NI'se taal 	6 keer per jaar, afhankelijk van taalniveau:	<ul style="list-style-type: none"> Gesprek (check instroomeisen) Als geen bewijs taalniveau NI's: extra toets Geen toetsen overige vakken 	Full time (lessen 16-18 uur, zelfstudie 16-18 uur)	HBO	Conform collegegeld.
VASVU, Amsterdam	<ul style="list-style-type: none"> A2 niveau in September B1 in november (anders eerst alleen Nederlands bij VU Nt2) Slagen voor intake testen 	<ul style="list-style-type: none"> September. November (bij voldoende niveau) Februari (uitzondering) 	<ul style="list-style-type: none"> Gesprek Intake test Nederlands, Engels en wiskunde Voor exacte en bio-medische opleidingen: natuur- en scheikunde 	Full time: 15 tot 25 lesuren per week + 15 tot 25 uur huiswerk	WO	<ul style="list-style-type: none"> Exacte/medische opl: 1.5 * het reguliere collegegeld Overige opl: reguliere collegegeld Boeken max € 500
ROC Midden Nederland, Utrecht	<ul style="list-style-type: none"> > 18 jaar diploma min. Havo (bij geen diploma: intake toets) A2 niveau NL studievaardigheden Schakel HO intaketoets 	september	*intakegesprek na behalen toets	full time, in 4 dagen	<ul style="list-style-type: none"> HBO MBO HAVO (voor <21 jaar) 	<ul style="list-style-type: none"> schoolgeld: € 1137,- boekengeld € 450,- tot € 700,-.
Alfa College, Groningen	<ul style="list-style-type: none"> taalniveau 3 toelatingstoetsen 	september	<ul style="list-style-type: none"> intakegesprek Toets NLs leerstofonafhankelijke toets/ leerbaarheidstoets wiskunde toets 	Full time, maar afhankelijk van studiekeuze. Standaard 8 uur Nederlands, en daarbij 3 uur per gevolgd vak. Plus huiswerk.	WO/ HBO, maar soms wordt MBO aangeraden	-
Haagse Hogeschool	<ul style="list-style-type: none"> B1-niveau NL A2 Engels geldig verblijf 	september Tussentijdse instroom mogelijk.	*Intakegesprek *Taaltoets Nederlands + Engels.	minimaal 33u/week: 23 lesuren + min. 10 lesuren voor zelfstudie en groepsopdrachten.	HBO	€ 4.500 incl. lesmateriaal en eerste poging Nt2-examen

³ De gegevens zijn overgenomen zoals in de oorspronkelijke tabel vermeld. Eventuele aanpassingen in kosten of ingangseisen sinds 2015/2016 bij de opleidingen zijn niet opgenomen.

Albeda College, Rotterdam	* Woonachtig in Rotterdam * Bij A0 NLS andere Europese taal op B1 * Diploma geeft toelating HBO/WO * lbht > 20	september Tussentijdse instroom mogelijk.	*Gesprek & check bij UAF * geen diploma> lbht * Diploma check * motivatie gesprek * toetsen ter bepaling extra vakken	20 à 25 lessen/ week + huiswerk 20 uur/ week	MBO, HBO, WO	Woonachtig in R'dam: € 1300 Buiten R'dam: € 4500 a € 5000.
Hogeschool Windesheim, Zwolle	*diploma geeft toelating HBO/WO * B1 NL (geen harde eis)	september	*Intakegesprek *Toets Nt2, Engels en wiskunde * Advies van commissie over deelname * Verlengde assessment	full time: 3 dagen les en zelfstudie	HBO of MBO 3 of 4	Afhankelijk van het aantal deelnemers.
Hogeschool Saxion, Enschede	*B1 NLS *Diploma op min havo/mbo-4 *A2 Engels *computervaardigheden *studiewens in het hoger onderwijs	oktober		Voor de taal cursus + inburgeringsmodulen 2,5 dag per week, voor de schakelmodulen 1,5 tot 2 dagen per week.		Regulier collegegeld, exclusief module ONA en staatsexamen training
Mundium College, Roermond			Verlengde intake bepaalt plaatsing	12 uur Nt2, 2 uur rekenen/wiskunde, 3 uur engels, naar behoefte 2 uur na, 2 uur sch, 2 uur bio, 2 uur eco, 2 uur maa	Minimaal MBO	kosteloos
Pre-Bachelor HU, Utrecht	*B1 NLS *Engels *Statushouder *Bij voorkeur woonachtig in Utrecht eo	september	*documenten check *taalassessment *inschrijving bij UAF als pre-bachelor groep	full time, 4 dagen per week zelfstudie: gemiddeld 14 uur per week	HBO ba ICT, gebouwde omgeving, lerarenopleiding	*vakinhoudelijke vakken + studieloopbaanbeg. € 1450,- *NL uit DUO lening *laptop AFAS Foundation
Taal- en Schaklejaar HAN, Arnhem	*NLS A2+/B1	september	*Nt2 *Engels * wiskunde	vier dagen naar school, fulltime belasting (incl zelfstudie)	HBO toelating HAN, Van Hall Larenstein en ArteZ	€3.600,=
Pre-bachelor Fontys, Eindhoven	Nog geen informatie beschikbaar					

Bron: <https://www.eur.nl/sites/corporate/files/2019-08/uaf-rapport-vluchtelingen-in-het-hoger-onderwijs.pdf>, p. 32 (04/02/20)

De controle op de schakeljaren is belegd bij Blik op Werk, een organisatie die alle taal- en inburgeringsscholen in Nederland controleert. Als een statushouder een inburgeringscursus wil volgen, moet deze zijn erkend bij Blik op Werk (keurmerk). Als de school niet erkend is, wordt de vergoeding van DUO voor het gevolgde onderwijs niet betaald. De meeste opleidingen verzorgen (een deel van) de inburgeringseisen, en vallen daarmee onder de controle van Blik op Werk. De onderdelen van de opleiding die onder de inburgering vallen, kunnen zo uit DUO gelden gefinancierd worden, mits de kandidaat daar nog ruimte voor heeft (statushouders hebben een budget van 10.000 euro voor inburgering). Blik op Werk verzorgt auditrapporten, financiële inspecties en tevredenheidsonderzoeken. Daarnaast is ook een inspectierapport toezicht in de klas, uitgevoerd door het kennisinstituut ITTA, aan de dossiers bij Blik op Werk toegevoegd. Ondanks de grote verschillen in intake, ingangseisen en kosten, zijn de evaluaties redelijk vergelijkbaar. Het tevredenheidsonderzoek van 2018-19⁴ geven de volgende uitkomsten:

Tabel 2: Resultaten tevredenheidsonderzoeksrapporten 2018-19 Blik op Werk/Panteia

	Score	Aantal respondenten	Respons	Sterren*
HvA, Amsterdam	7,9	8	32%	4
VASVU, Amsterdam	7,5	56	28,9%	3
ROC Midden Nederland, Utrecht	NA	NA	NA	NA
Alfa College, Groningen	7,9	15	68,2%	4
Haagse Hogeschool	7,8	12	30,8%	3
Albeda College, Rotterdam	7,4	29	11,6%**	3
Hogeschool Windesheim, Zwolle	8,6	66	51,2%	4
Hogeschool Saxion, Enschede	7,3	32	22,2%**	4
Mundium College, Roermond	NA	NA	NA	NA
Pre-bachelor HU, Utrecht	8,0	6	30,0%	3
Taal- en Schakeljaar HAN, Arnhem	8,0	53	23,6%	4
Pre-bachelor Fontys, Eindhoven	8,8	15	22,4%**	4

*vanuit het auditrapport

**gegevens niet gepubliceerd, wel toegankelijk in het onderzoeksrapport

NA: geen gegevens bij Blik op Werk

⁴ Bij de andere rapporten lijkt het vooral om een aantal kenmerken te gaan waaraan voldaan moet worden. Het is niet helder hoe deze getoetst worden. Het tevredenheidsonderzoek is het meest transparant weergegeven

De programma's van Fontys in Eindhoven⁵ en van Windesheim, Zwolle worden het hoogst gewaardeerd door de respondenten van het onderzoek. De andere opleidingen krijgen redelijk vergelijkbare tevredenheidscijfers. Zoals op de website van Blik op Werk al blijkt, de respons is zeer variabel – tussen de 11,6 en 68,2 procent. Dat maakt een vergelijking lastig.

De tevredenheidscijfers zijn niet alleen afhankelijk van de kwaliteit van het programma maar ook van de toelatingsprocedure van de kandidaten. Een opleiding die alleen veelbelovende kandidaten toelaat, op hbo/wo niveau, zal ander onderwijs kunnen leveren dan een schakeljaar waarin een breder niveau van kandidaten wordt toegelaten. Om deze reden zijn in dit verslag dan ook niet de slagingspercentages opgenomen.

Blik op Werk evaluatie schakeljaar De Haagse Hogeschool

Het auditrapport van Blik op Werk⁶ geeft aan dat het Haagse schakeljaar aan alle algemene indicatoren voldoet: kwaliteit van de organisatie, waarborgen privacy, managen klachten en waarborgen kwaliteit personeel. Ook bij een inzage van de meer gedetailleerde gegevens, voldoet het programma aan de eisen.

Het inspectierapport van het kennisinstituut ITTA waarin gekeken wordt naar de kwaliteit van de didactiek en de cursistenbegeleiding⁷ komt ook tot een voldoende. Alleen bij de begeleiding is een aspect niet beoordeeld/niet van toepassing geacht ('Gelegenheid tot taalleren in participatiecomponent').

Op de site van het keurmerk staan drie tevredenheidsonderzoeken: een over 2017, een verkort rapport over 2018 en een voor 2018-2019. Het laatste rapport is grondig bekeken voor deze evaluatie. De meetperiode is van 1 september 2018 tot 31 augustus 2019: het onderzoek is gedaan onder deelnemers die het traject in deze periode hebben afgerond. Het gemiddelde tevredenheidscijfer is een 7,8. Het tevredenheidscijfer in de regio ligt gemiddeld op een 8,1, net als het landelijke gemiddelde. De deelnemers aan het schakeljaar wonen in gemeenten in Zuid-Holland en Noord-Brabant. 39 Deelnemers zijn benaderd, 12 hebben de vragenlijst ingevuld. In de rapportage worden de resultaten vergeleken met landelijke uitkomsten⁸.

Het gemiddelde rapportcijfer ligt dus iets lager dan het landelijke cijfer. De beoordeling van de leraar is iets beter, geen van de docenten worden in de vragenlijst met 'slecht' beoordeeld. Alle deelnemers aan de vragenlijst vinden dat hun vragen goed worden beantwoord door de docenten. Ook is er minder docentuitval door ziekte dan landelijk. Als de docent ziek is, wordt vervanging altijd geregeld.

De deelnemers aan de vragenlijst zijn vergelijkbaar met de landelijke deelnemers als het gaat om oefenen met het spreken van Nederlands buiten het onderwijs. Lezen en schrijven doen ze iets minder dan het landelijke rapport aangeeft. De ondersteuning in het onderwijs ligt net iets lager maar het lesmateriaal wordt weer net wat beter gevonden. Er wordt aan de Haagse minder voor het examen geoefend maar er is wel meer ruimte om op school

⁵ De uitkomsten zijn niet formeel gerapporteerd vanwege lage respons

⁶ https://keurmerkapp.blikopwerk.nl/organizations/14638/public_assessment_report (27/01/20)

⁷ https://www.bowkit.nl/schools/14638/public_inspection_report (27/01/20)

⁸ n=6616. Voor de exacte aantallen: <https://www.blikopwerk.nl/zoeken/haagse-hogeschool>

huiswerk te maken. Veiligheid op school is geen probleem. Men is tevreden over de HHs, twee-derde van de respondenten beoordeelt de school met 'goed'.

Kwalitatieve informatie over schakeljaren

In 2015 is onderzoek gedaan naar knelpunten voor vluchtelingen in het Nederlandse hoger onderwijs⁹. Uit het onderzoek bleken verschillende knelpunten te bestaan, te onderscheiden naar financiële aspecten, taal en toelatingseisen en volgsystemen. Het laatste punt geeft aan dat in 2015 het niet mogelijk was om vluchtelingen te volgen in hun onderwijsloopbaan omdat zo niet werd geregistreerd. Daarmee was het lastig om lange termijneffecten van verschillende instroomwegen (wel of geen schakeljaar) te achterhalen. Ook kon niet naar de successen van vluchtelingstudenten worden gekeken via de officiële registratiesystemen. Via het UAF was een deel van de studenten bekend maar lang niet iedereen.

Financiële aspecten waren gekoppeld aan het al dan niet behouden van een uitkering, het declareren van kosten, maar ook aan financiële vergoedingen voor de instellingen. Daarnaast kwam het probleem van reiskosten naar voren: deze werden in 2015 (nog) niet vergoed.

Taalniveau A2 was een te laag taalniveau voor een studie, de inburgering zou hiermee rekening moeten houden. Tot de wetswijziging van 2021 heeft een statushouder geen recht meer op DUO gelden als de inburgering op een lager niveau is gehaald. Men moest dus voor de start van het inburgeringsprogramma al beseffen dat een hoger taalniveau nodig is voor de studie. Ook was het schakelonderwijs landelijk niet uniform, een platform zou dit moeten verhelpen.

De informatie over studeren in Nederland was niet inzichtelijk: verschillende informatie werd op verschillende plekken aangeboden, de zoektocht naar informatie moest over te veel bronnen. Inmiddels is een tool ontwikkeld, 'Pathfinder' (webapp)¹⁰ waar alle informatie op een plek te vinden is. Toelatingseisen worden ook op de webapplicatie uitgelegd¹¹.

In het rapport wordt ook aangegeven dat uit onderzoek van het UAF blijkt dat studentvluchtelingen die een schakeljaar hebben gevolgd, zich beter voorbereid op de studie vonden dan studentvluchtelingen die dat niet hadden gedaan: *"Van alle respondenten heeft 30% een schakeljaar gevolgd in de voorbereiding op de studie. Zij scoren hoger wat betreft hoe goed zij hun voorbereiding ervaren, namelijk 74% ervaart deze als goed of zeer goed. Ruim*

⁹ Zie ook

https://www.vereniginghogescholen.nl/system/knowledge_base/attachments/files/000/000/528/original/Werkdocument_Taskforce_HO_Vluchtelingen.pdf?145821qua_voorber3707

¹⁰ <https://rlb.nuffic.nl/products?holInstance=mboraad&language=EN&lifeEvent=RefugeeStudents>

¹¹ <https://www.eur.nl/sites/corporate/files/2019-08/uaf-rapport-vluchtelingen-in-het-hoger-onderwijs.pdf>

60% van deze studenten geeft aan in de eerste fase van de studie ondersteund te zijn, dat ligt dus dicht bij het percentage van alle studenten.” (p. 28).

Een van de conclusies is dan ook dat het schakeljaar helpt de afstand tot het Nederlandse onderwijs te overbruggen.

Uit een evaluatie uit 2018¹² blijkt dat mentoren een goede ondersteuning vormen voor studenten in het schakeljaar. Sinds 2016 zijn 450 studentkoppels (mentor-mentee) gevormd. De Nederlandse mentorstudenten worden voorbereid met een training interculturele communicatie en er zijn verschillende intervisiebijeenkomsten gedurende het 6 tot 9 maanden durende traject. Vooral op taal merken veel studenten een positief effect: het gaf de mentees de mogelijkheid om ook buiten de les met taal te oefenen en om zelfvertrouwen op te bouwen. Voor de mentoren was het niet alleen leerzaam om over andere culturen te horen, maar ook door coaching te ervaren.

In gesprek met het HHs schakeljaar Hoger Onderwijs

Naast het raadplegen van secundaire databronnen, is er gesproken met de coördinator van het schakeljaar van de Haagse Hogeschool en met drie deelnemers aan het programma. De gesprekken met de coördinator zijn gevoerd aan de hand van vragen voortkomend uit de toolkit van het Manifesto for inclusive education (Bijlage 1). De gesprekken met de studenten waren minder gestructureerd, het woord werd aan hen gegeven, zij konden vrijuit spreken over hun ervaringen.

Toelating

Het schakeljaar van de Haagse Hogeschool bedient vluchtelingen ‘met een vooropleiding die toe kan leiden tot het hoger onderwijs’. De opleiding van het Haagse schakeljaar richt zich vooral op instroom op het hbo, al kan ook gekozen worden voor het wo.

Al bij de eerste vraag in het gesprek met de coördinator blijkt hoe lastig exacte definities zijn. Officieel moeten kandidaten een havo-gewaardeerd diploma hebben. Dit is moeilijk in te schatten als bijvoorbeeld iemand uit Eritrea aangeeft veel onderwijs te hebben genoten. ‘Veel’ is relatief.

“Wij bedienen een groep mensen die min of meer toelaatbaar is voor het hoger onderwijs. Dat wil niet zeggen dat ze daar terecht komen. Een enkeling stroomt door naar een master-opleiding, veel gaan door naar het hbo. Een enkeling start met een *associate degree* maar wij adviseren ook regelmatig om naar het mbo te gaan omdat dat een betere plek is. Het is een goed alternatief als hbo te hoog gegrepen is.”

Het schakeljaar is toegankelijk voor iedereen die met een buitenlands diploma het Nederlands hoger onderwijs wil instromen maar het merendeel dat nu aan het jaar begint, is als vluchteling naar Nederland gekomen. Als mensen geen documenten hebben, of als ze net op de grens van toelaatbaarheid zitten, bijvoorbeeld met een havo-4 diploma, moeten ze nu een 21+toelatingsonderzoek doen. Dat is een capaciteitstest, waarin niet wordt gekeken welke vakken men in het verleden heeft gevolgd. “*De commissie bijzondere instroom en toelating heeft dit vorm gegeven. Er is wel iets voor te zeggen, het hbo is niet vakkennisafhankelijk. Maar het is wel heel spannend of mensen dit gaan redden.*”

¹² <https://www.kis.nl/artikel/spreekvaardigheid-groeit-met-refugeescampus> (30/01/20)

Het schakeljaar bestaat 25 jaar (2019), in het verleden werd een andere doelgroep bediend. Toen stroomden voornamelijk kinderen van expats in. Bij de toename van de vluchtelingeninstroom is de coördinatie in huidige handen gekomen en is het programma aangepast. In 2016 is met het aangepaste programma begonnen en zijn er verschillende aantallen deelnemers geweest:

Tabel 3: Instroom schakeljaar

Jaar	september	februari
2016	15	
2017	80	
2018	50	15
2019	50	17

De meeste deelnemers komen uit Syrië (56%), de verhouding man-vrouw is ongeveer gelijk. Afhankelijk van het jaar, hebben mensen van zes tot dertien verschillende nationaliteiten zich ingeschreven.

Het programma is kleinschalig, met klassen van 15 studenten. Dat geeft een goede, intensieve interactie. Er worden ook sociale activiteiten georganiseerd, minstens een keer per maand. *“Dat geeft ook weer een versterking van een band tussen de studenten en docenten.”*

Programma

Het programma is samengesteld door het docententeam, en wordt jaarlijks bijgesteld. De basis is Nederlands als tweede taal, Engels op twee niveaus, studievervaardigheden en studiekeuze. Daarnaast zijn er modules over projectonderwijs en onderzoeksvaardigheden. Als het nodig is, is er een programma voor economie, wiskunde of natuurkunde. ICT is nog maar een beperkt stuk van het schakeljaar, daar wil men wel meer aandacht aan geven. Zo wordt men dan voorbereid op het staatsexamen en op de capaciteitentoets.

“Er zijn geen landelijke eisen. We hebben ons eigen doel geformuleerd. Vooral het staatsexamen maar ook voorbereiding op het Nederlandse onderwijssysteem. Er is overleg in het [landelijk] platform [van schakeljaren] en je luistert naar elkaar. Wij hebben het projectonderwijs in het programma gebracht, en hebben dat met de anderen gedeeld. Dat gaat heel goed, iedereen wil delen en van de ervaringen leren. In het hbo heeft iedereen zijn eigen regelgeving en procedures. Waren er maar landelijke richtlijnen.”

Dat er geen landelijke richtlijnen zijn, geeft dat iedereen het programma zelf moet ontwikkelen en bijstellen, wat veel tijd en geld kost. Het staatsexamen is het hoofddoel, maar voorlichting over het Nederlandse onderwijssysteem is ook een onderdeel. De studenten hebben haast: ze willen aan een opleiding beginnen. Dat is volgens de coördinator een belemmering. Ze zou graag het programma over twee jaar verspreiden. Dat er bijvoorbeeld

aandacht kan zijn voor andere onderwerpen als ICT: de studenten zitten wel op het internet en op hun mobieltje maar programma's als excel of powerpoint kennen ze niet goed. Ze zijn ook niet gewend om in projecten te werken. Een (korte) stage zou ook heel goed zijn om wat meer over het werkveld te weten te komen. Maar daar is een jaar te kort voor.

Naast de werkvorm die in Nederland gebruikelijk is (projectonderwijs) is ook de houding van de (Nederlandse) student iets waar in het schakeljaar wat over verteld wordt. *“Meepraten, samenwerken, kritische feedback van medestudenten. Maar ook tegen docenten in gaan, dingen durven bevragen. Als ze dat niet doen... Dan kom met die Nederlandse studenten in de groep, die het helemaal overnemen, die hebben geleerd mondig te zijn. Daarom zitten we op die studievaardigheden en op de cultuur van het hoger onderwijs.”*

Inhoudelijk worden de lessen flexibel ingericht. Er is een boek Nt2 maar er wordt heel veel omheen gedaan: *“Filmpjes erbij, alles wordt doordacht en uitgedacht. Activering is heel belangrijk. Ze kunnen niet achteruit leunen en passief meedoen. Niks wordt geschroomd. Dan kan best lastig zijn met deze groep studenten. Voor een groot deel is het toch maatwerk, er moet veel gebeuren, dus we passen constant aan.”*

Inbedding en regelgeving

Het schakeljaar valt binnen de Haagse Hogeschool onder de faculteit M&O (Management & Organisatie). Er is veel ruimte in deze constructie om het jaar goed op te zetten. Het jaar heeft vaste lokalen, stelt zelf het rooster samen, dat loopt goed. In het begin was het nog even spannend: *“In het begin, met de eerste groep van 80, moesten we naar de noodopvang, naar het Tuinhuis. Komen ze net uit de noodopvang, sommigen zaten daar nog, moeten ze weer naar de noodopvang! Pakte goed uit, ook wel leuk zo apart, makkelijk naar buiten om te roken. Maar je moet er wel alert op zijn en dan nog voorkom je niet alles.”* Een schijnbaar neutrale oplossing voor iets als een lokalentekort zou ook heel slecht kunnen uitvallen.

Wat minder goed loopt, is de facturering en andere administratieve aspecten. Dat geeft veel werk en neemt veel tijd, iets wat beter geregeld moet. Het loopt beter dan in het begin maar zou niet zoveel tijd moeten kosten – de Haagse heeft hier ondersteunend personeel voor. Ook sommige regels werken averechts: *“Toetsen en herkansingen zijn gewoon niet op deze groep ingesteld. Je kan ze in februari geen toets maatschappijleer laten afnemen want dan zitten ze nog maar net in het programma.”* Een van de kandidaten moest een herkansing doen maar die werd pas in september gegeven. Dus die kon niet door met de reguliere opleiding. Ook als iemand net een punt mist of net niet alle formulieren goed aanlevert, dat moet diegene een jaar wachten.

Naast administratie en regels van de Haagse Hogeschool is het contact met de reguliere opleidingen niet makkelijk. Met sommige opleidingen is geen contact, met andere loopt de samenwerking beter. Het zou goed zijn als de samenwerking intensiever wordt, niet alleen voor de ondersteuning van de studenten. De studenten worden niet gevolgd als ze aan een reguliere opleiding beginnen terwijl ze in het eerste jaar wel regelmatig in de problemen komen. Ze komen regelmatig langs, als ze onderwijs aan de HHs volgen. Bij andere instituten is de verbinding dan verloren. Mogelijk kan dat anders, daar wordt door de coördinator over nagedacht.

Gemeentelijke regels zijn ook niet altijd behulpzaam, wat met de veranderingen in de inburgeringswet negatief kan uitpakken. Als de gemeente meer controle krijgt, is men meer afhankelijk van de politieke kleur van de gemeente. Het is goed dat er een onderwijsroute komt, alleen is het wel belangrijk hoe de keuze voor een traject wordt gemaakt:

“Er zullen mensen zijn die onder hun niveau aan de slag moeten als er een wethouder zit die onderwijs niet belangrijk vindt. Ik sprak de wethouder vorige week, die vindt drie dingen belangrijk. Ik ben de derde vergeten maar het was taal, taal, taal en werk, werk, werk. En dus een derde. Dus focus op taal en werk en niet op persoonlijke ontwikkeling. Elke hivist vertellen we dat hij naar het hbo moet, maar dat geldt alleen voor het eigen volk, niet voor nieuwkomers. Die moeten aan het werk.”

Studenten aan het woord (juni 2019)

Hamid¹³ is 36 jaar oud, hij komt uit Syrië en is van Palestijnse herkomst. Hij is sinds 4 jaar in Nederland. In Syrië heeft hij rechten gestudeerd, hij werkte voor zijn vlucht als advocaat. Het Syrische diploma is op bachelor-niveau gewaardeerd. Hamid heeft in eerste instantie voor het schakeljaar gekozen om zijn taal te verbeteren. Hij wil ook een hbo-opleiding gaan doen. Hij heeft zich aangemeld voor de duale opleiding ‘Bestuurskunde en overheidsmanagement’. Hij heeft zich ook aangemeld voor een opleiding Facility Management van twee jaar, voor een *associate degree*.

Ramin komt uit Afghanistan, hij studeerde daar media maar moest toen hij in het laatste jaar zat, vertrekken. Hij wilde in Nederland rechten studeren maar dat lukte niet door de taalachterstand, hij wil nu in de ICT verder. Zijn middelbareschooldiploma is als havo gewaardeerd, hij volgt het schakeljaar vooral voor de taal: hij wil zo snel mogelijk verder, hij was 23 toen hij vluchtte en is nu drie jaar in Nederland.

Mehdi heeft het schakeljaar afgerond. Hij is sinds 2013 in Nederland en studeert nu ICT ISM (Information Security Management) aan De Haagse Hogeschool in Zoetermeer, een opleiding in het Nederlands. Hij was minderjarig toen hij uit Syrië vluchtte en volgde in Nederland het internationale schakeljaar (tweejarig) in het middelbaar onderwijs. Toen hij 17 was, kreeg mbo-1 advies. Dat advies heeft hij opgevolgd maar zodra hij zijn diploma had, is hij naar het schakeljaar van de HHs gegaan. *“Ik had via alle mbo-niveaus kunnen gaan, in iets van zeven jaar, maar ik wilde sneller”*. Het zijn de laatste weken voor de zomervakantie, hij heeft 57 van de 60 punten gehaald, hij mist nog een vak.

Regelgeving

Alle drie de respondenten hebben haast: ze willen verder. Mehdi is de jongste, hij is niet veel ouder dan zijn klasgenoten maar is ambitieus. Hij heeft het schakeljaar gevolgd omdat zijn Nederlands nog (net) niet op B2 niveau zat. Tijdens het schakeljaar merkte hij dat zijn mbo-begin toch een voordeel had: *“Het mbo was wel een nadeel voor mij maar ook een voordeel want ik moest stage lopen. Dat heb ik in een supermarkt gedaan. En daar moest ik heel*

¹³ Niet zijn echte naam, de namen van de respondenten zijn aangepast om de anonimiteit te vergroten

veel praten, veel met de klanten praten. Dat heeft me geholpen om de taal te verbeteren. Dus elk nadeel heeft een voordeel.” Zijn docenten dachten niet dat hij het hbo aankon.

Hamid was wel al toegelaten tot een opleiding, deeltijd rechten. Toen hij met het programma begon, bleek dat hij een taaldocument nodig had. De opleidingsmanager gaf dit aan. Hij was al via het UAF achter informatie aan gegaan maar daar kwam alleen het advies om mbo te gaan doen. *“Dus toen zei ik, dat is misschien handig dan kan ik snel een diploma krijgen maar het is niet geschikt voor mij. Ik wil de taal leren en dan weer studeren.”* Hij heeft toen eerst opleidingen gevolgd om het staatsexamen te halen, bij twee instituten in Rotterdam waarmee hij tot B1 niveau is gekomen. Hij heeft geld moeten lenen om aan het schakeljaar te kunnen deelnemen. Hij weet nog niet zeker of zijn gemeente hem toestemming geeft om daarna ook een opleiding te gaan volgen.

Bij Ramin verloopt het traject goed. Hij heeft inmiddels de toetsen gedaan maar is nog in afwachting op de uitslag. Het grootste obstakel was dat een examenronde niet doorging wegens fraude met de tentamens bij het staatsexamen. Daardoor kon hij in maart geen examens doen. Als hij de toetsen nu niet heeft gehaald, heeft hij pas in september herkansingen en komt hij in de knel bij de opleiding (waar hij al voor is toegelaten, op voorwaarde dat hij het taalbewijs kan overleggen).

Mehdi heeft de toetsen in 2017 gedaan, in de decemberronde. De docenten adviseerden hem om het een ronde later te doen maar hij wilde niet in de knel komen met herkansingen. En hij wilde de toetsen oefenen dus heeft hij zich toen wel ingeschreven voor het staatsexamen. Hij heeft toen drie van de vier toetsen gehaald, en in maart van dat academisch jaar slaagde hij bij de herkansing voor de vierde toets. *“Als ik het niet in december had gedaan, dan was het in maart en dan in mei maar dan is het heel moeilijk om een plek te vinden voor september. Daarom heb ik het besloten.”*

Inhoud

De respondenten zijn tevreden over de inhoud van het schakeljaar, al zagen ze niet altijd het nut van sommige onderdelen: *“Social studies, EU en Nederland, Geen idee waarom dat moet.”* Hij wilde eigenlijk CMD (Communication & Media Design) maar daar was wiskunde B voor nodig en dat kon het schakeljaar niet aanbieden, wat logisch is. Mehdi zegt dan ook: *“Het schakeljaar had niet veel meer kunnen doen, dan hadden ze vakkennis moeten leveren maar dan moet elke student apart iets krijgen. Ik heb vooral gemist [qua vooropleiding] hoe het systeem werkt. Dat was de grootste kloof. Samenwerken, presentaties, projecten, dat had ik nodig dus dat was goed.”*

Hamid had de uitleg over het systeem liefst zo vroeg mogelijk gehad, zodat aan het eind van het programma de focus op Nederlands kon liggen: *“Misschien kunnen ze in de eerste periode van het schakeljaar het systeem uitleggen. Onze begeleider helpt ons ook heel veel als we vragen hebben. Ik wil de uitleg liever in het begin hebben. Nederlands en Engels wel, maar zoveel mogelijk Nederlands. En dus vooral uitleg, niet zoveel lessen over onderzoek. En de laatste maanden alleen Nederlands. Want alle toetsen zijn in mei en juni.”* Hij geeft ook aan dat men in het begin meer energie heeft om te leren over het systeem of om Engels te volgen. Aan het eind wil iedereen zich vooral op het Nederlands richten, dan komen de toetsen eraan. Ramin is het er mee eens, hij wil aan het eind van het traject zoveel mogelijk op Nederlands focussen: *“Het vak onderzoek – we hadden pech omdat het aan het einde*

was, toen we examen moesten doen. Dus dat maakte het moeilijk, om dan ook de lessen te volgen. Dat was niet handig. Maar omdat het examen was verschoven, kwam dat niet goed uit. Dat is niet handig als het tegelijkertijd is." Hij ziet het belang van de andere vakken, om daar informatie over te krijgen maar vond de planning niet handig, ook omdat de examens waren verschoven (wat niet bij de organisatie van het schakeljaar lag). Volgens Mehdi is de organisatie van het jaar wel verbeterd, op basis van de feedback die de studenten van zijn jaar hebben gegeven. Hij vond het belangrijk dat er meer aandacht kwam voor het projectwerken, omdat dat in zijn huidige opleiding een grote rol speelt. Ze merken dat ze in de opleiding daar nog meer van moeten weten.

Niemand van zijn jaar had specifieke klachten, er was veel ondersteuning vanuit het docententeam, ook op studiekeuze. De drie respondenten zijn lovend over de inzet en toewijding van de docenten, over de betrokkenheid en professionaliteit. Er wordt veel extra gedaan, buiten de boeken om, maar ook buiten het officiële programma. Volgens Mehdi is dit ook weer verbeterd ten opzichte van zijn jaar, er wordt meer aan relaties gewerkt, het programma is meer 'naar buiten' toe.

Hamid waardeert het schakeljaar vooral ook omdat goed gekeken wordt naar wat de individuele student nodig heeft voor de opleiding: *"De meeste studenten hebben een idee voor een opleiding. Het schakeljaar is dan een brug voor naar de opleiding."* Hij is blij met de intensiviteit, de manier van leren is geschikt voor een hoger niveau. *"Focus op de taal. Dat is het belangrijkste."* Ramid vat samen: *"Het is heel persoonlijk, elke persoon leert anders. De methode van het schakeljaar ging heel snel. Als je langzamer wil gaan, dan moet je niet naar het schakeljaar. Je gaat meteen van B1 naar B2. Dus dat is snel en intensief. Je moet hard werken maar ze doen ook veel voor je. Altijd staan ze klaar voor vragen of problemen."*

Conclusies en aanbevelingen

Uit de verschillende bronnen komen een aantal patronen naar voren. Het eerste opvallende is dat landelijk geen richtlijnen bestaan over de invulling van het schakeljaar. Een voordeel van het vrij kunnen invullen van het programma is wel dat goed ingespeeld kan worden op de wensen van betrokkenen, wat in het Haagse schakeljaar dan ook gebeurt. De deelnemers kunnen aangeven waar ze behoefte aan hebben en wat ze goed vinden, maar ook met de opleidingen kan zo in overleg worden aangevuld waar lacunes zijn. In het Haagse schakeljaar wordt hier goed mee omgegaan, het programma wordt aangepast op basis van de feedback van de studenten. Zo kan elk jaar een slag in het programma worden gemaakt.

Daarbij zou de verbinding met het reguliere onderwijs sterker moeten zijn. Het schakeljaar staat nu redelijk op zichzelf. Een van de voorbeelden van goede samenwerking is het mentorschap waarbij studenten in de reguliere opleidingen studenten van het schakeljaar ondersteunen. Dat programma zou uitgebreid kunnen worden. Studenten zouden ook kunnen meelopen met de programma's van het reguliere onderwijs, om beter in te kunnen schatten wat de opleiding is en hoe de werkvormen binnen de opleiding zijn.

Ook zou het goed zijn om de studenten te kunnen volgen in hun opleiding. Niet alleen om te kijken of het schakeljaar een goede brug vormt maar ook om studenten extra te kunnen ondersteunen, als dat nodig blijkt. Een jaar is erg kort om iemand voor te bereiden op het Nederlandse onderwijssysteem en de Nederlandse taal. De taaltoets wordt gehaald maar vaktaal of specifieke (vak)achtergrondkennis ontbreekt mogelijk nog. Daar zou naar gekeken moeten worden.

De inbedding in de hogeschool zou tenslotte ook voor goede ondersteuning bij de administratie en facturering moeten zorgen. Dat loopt niet zo soepel als men zou wensen wat, zeker bij een groep die al veel administratieve stappen moet nemen, geen goed signaal geeft. De regelgeving is gebaseerd op studenten die in het Nederlandse systeem 'passen' en is weinig flexibel naar andere trajecten. Dat is bijvoorbeeld te zien als een toetsronde uitvalt en studenten daarmee tijdelijk geen herkansing kunnen doen. De toetsen zijn niet goed op de inschrijving en programma's van hogescholen en universiteiten ingesteld. Als je in mei de toetsen haalt, ben je te laat voor de inschrijving voor het komende studiejaar. Landelijk zou daar, zeker in het onderwijstraject van de nieuwe inburgeringswetgeving, een aanpassing in moeten komen.

Evaluaties van de programma's zijn hard nodig, niet zozeer aan de hand van slagingspercentages maar vooral naar waar de studenten terecht komen en hoe dit in hun traject past. Een student als Mehdi heeft gelukkig zelf stappen genomen en is alsnog na een niet te grote omweg op het hbo gekomen maar hoeveel komen niet 'vast' te zitten in een mbo-route. De mbo-route is goed voor degenen die dat ambiëren maar voor anderen leidt het tot een persoonlijk en maatschappelijk verlies van kwaliteiten. Zorg dus voor een goede intake, wat in de nieuwe inburgeringswet staat, maar zorg ook voor goede evaluaties. Slagingspercentages zijn daar niet een ultiem middel voor: deze zijn niet afhankelijk van het programma maar ook van de selectie: als alleen veelbelovende studenten worden toegelaten, zal een hoger percentage slagen. Daarnaast zegt het niet zoveel over de lange termijn en of mensen op de (voor hen en voor de maatschappij) op de juiste plek komen. Onderzoek naar lange termijn resultaten is nodig: hoe gaat het met de studenten die

geslaagd zijn en een opleiding volgen. Ook tevredenheidscijfers zijn maar ten dele informatief: waar was men tevreden over? Het snelle verloop van het schakeljaar, de afronding van het schakeljaar of de manier waarop het jaar heeft voorbereid op een studie?

De schakeljaren van de verschillende Nederlandse hogescholen en universiteiten bieden diverse programma's. Ondanks het overleg en de samenwerking tussen de verschillende schakeljaren, is er geen gemeenschappelijke aanpak. Dat scheidt mogelijk verwarring onder de vluchtelingstudenten die een schakeljaar zoeken. Het zou goed zijn om de jaren te harmoniseren maar daarbij ruimte te laten voor specialisatie. Een schakeljaar naar een technische studie zal waarschijnlijk anders ingevuld moeten worden dan een schakeljaar naar een sociale studie. Die diversiteit zou in de programma's terug kunnen komen. Verschillende opleidingen verwachten verschillende voorkennis. Als schakeljaren zouden specialiseren, dan is het wenselijk om te weten wat er in de specifieke opleidingen of studierichtingen nodig is als voorbereiding. Maar zoals benoemd, ook als er geen specialisatie plaats vindt, dan zou meer samenwerking met de reguliere opleidingen goed zijn. In de huidige situatie is niet de inhoud van het schakeljaar bepalend maar de afstand tussen woonplek en opleiding.

Hierbij is regionale of landelijke samenwerking essentieel om een zo volledig mogelijk aanbod te creëren. De noodzaak tot regionale samenwerking staat bij de nieuwe wet al genoemd voor gemeenten, en zou ook voor onderwijsinstellingen moeten gelden. Zorg daarbij ook voor bijvoorbeeld een reiskostenvergoeding voor studenten die elders het schakeljaar volgen omdat die opleiding beter aansluit. De opleidingsmogelijkheden zouden niet aan een gemeente gebonden moeten zijn (bijvoorbeeld door financieringsstructuren) maar landelijk beschikbaar moeten zijn.

Digitale hulpmiddelen en online ondersteuning zou een manier kunnen zijn om informatie beschikbaar te stellen, ook vanuit de opleidingen, niet alleen vanuit het schakeljaar. Wat kan een aankomende student verwachten, wat is de vakinhoud, hoe is het onderwijs ingericht. Er zijn open dagen maar voor iemand met een klein budget is het misschien lastig om alle open dagen af te gaan. Zorg ervoor dat de student volledige informatie heeft, niet alleen tijdens het schakeljaar maar ook daarvoor. Dan kan men een geïnformeerd traject kiezen, zonder te veel afhankelijk te zijn van de kennis van anderen. Keuzekracht en keuzemacht is voor iedereen belangrijk, ongeacht herkomst.

Gebruikte literatuur

Antenbrink, P., Boers, I., Burgert, H., Kusters, L., Lamboo, D., de Neyn van Hoogwerff, A. S., Oosterwijk, P. R., & Streppel-Kroezen, M. L. (2017). *Inburgering. Eerste resultaten van de Wet inburgering 2013*. Den Haag: Algemene Rekenkamer.

Engbersen, G., Dagevos, J., Jennissen, R., Bakker, L., & Leerkes, A. (2015). *Geen tijd verliezen: van opvang naar integratie van asielmigranten. Door gelijktijdig te werken aan huisvesting, taalverwerving, opleiding en werk verliezen overheden bij de integratie van asielmigranten met een status zo min mogelijk kostbare tijd*. (No. WRR-Policy Brief 4). Den Haag: WRR.

Kahmann, M., de Winter-Kocak, S., de Gruijter, M., & Razenberg, I. (2018). *VluchtelingenWerk IntegratieBarometer 2018. Een onderzoek naar de ervaringen van vluchtelingen met inburgering*. VluchtelingenWerk Nederland.

VluchtelingenWerk. (2018). *Vluchtelingen in getallen*. VluchtelingenWerk Nederland. <https://www.vluchtelingenwerk.nl/feiten-cijfers/cijfers/bescherming-nederland>

Manifesto for Inclusive Learning

Advocacy Tool Kit

Collection of successful practices of inclusion of migrants through education and training

PART I CONTACTGEGEVENS	
Naam organisatie	
Website/Sociaal Network	
Contactpersoon en rol in het programma	
E-mail	
Telefoon (niet verplicht)	
Stad en land	
Onderdeel van een nationaal, Europees en/of internationaal thematisch netwerk?	
PART II INFORMATIE OVER HET INCLUSIEVE ONDERWIJS/DE TRAINING	
Aantal docenten/trainers/vrijwilligers en andere betrokkenen	
Doelgroep: Vluchtelingen Migranten in het algemeen Onderwijzers/docenten aan vluchtelingen/migranten Lokale gemeenschap Anders, nl....	

Kenmerken deelnemers (nationaliteit, leeftijd, andere relevante gegevens)	
Gemiddeld aantal deelnemers	
Sekse verhouding deelnemers	
Beschrijving van het programma	.
Samenwerking met publieke diensten als scholen, trainingscentra, universiteiten?	
Samenwerking met andere organisaties (uit het maatschappelijk middenveld)?	
Samenwerking met migrantenorganisaties?	
Is er een ketensamenwerking met andere sociale/onderwijsorganisaties?	
Online platform of app?	
Sterktes van het programma	
Zwaktes van het programma	
Succesindicatoren	
Leuke/waardevolle verhalen/anekdotes	
Trainingsmiddelen online	
Hoe is de financiering	
Foto's?	

Principe	(hoe) wordt er aan voldaan?
1. Belang van onderwijs en training, formeel of informeel, gezien als een relatie waarin leraar en leerling veranderen en verbonden worden, onafhankelijk van tijd of plaats.	
2. Ontvangst, begrepen als de erkenning van een gemeenschappelijke menselijkheid en erkenning van de behoeften en aspiraties van de ander, zonder discriminatie.	
3. Solidariteit, bedoelt om delen, reciprociteit, en onderlinge hulp te vergroten	
4. Bescherming van de zwaksten: de wereld zien uit de ogen van de ander, van degene die het meest kwetsbaar is, eerst bescherming bieden, dan wegen naar autonomie	
5. Vertrouwen in een gedeelde toekomst, een bewuste keus om migranten te betrekken, in een inclusieve samenleving waar culturen, verhalen, zienswijzen en mensen elkaar ontmoeten.	
6. Rekenschap van organisaties: helderheid en transparantie voor allen.	
7. Netwerken om samenwerking te versterken en creatieve synergie en sociale innovatie te stimuleren.	
8. <i>Evidence-based</i> benadering	
9. Belang van de narratieve benadering als onderzoeksmethode en als middel tot respectvolle dialoog	

10. Nieuwsgierigheid naar en respect voor alle diversiteit. Tegengaan van cultuur van haat, xenofobie of andere uitingen van intolerantie.	

Datum en plaats:

